

# בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מינוי אפוטרופוס לנכסי חולה

תיק ממונות מס' א-210-סא

## הנידון

הגרש"ז פרלשטיין שליט"א, רב שכונה חרדית בבית שמש, פנה לבית הדין בהוראת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א כדי למנות את הגב' ש' כאפוטרופסית על נכסי בעלה החולה. יש בידה מינוי אפוטרופסות חוקית, וכעת מבקש הרב למנותה ע"י בית הדין עפ"י דין מינוי זמני עד אחרי ר"ה של מוצאי שביעית, כדי שתוכל למסור את החובות שיש לבעלה לבית דין לעשיית פרוזבול כדין. היא מפרטת את נכסי בעלה המוחזקים והראויים. האשה בעלת נכסים של עצמה, והיא נאמנת וחכמה ונשמעת לדין. היא לא נתבעה מעולם תביעות ממוניות ולא נתחייבה בלטותא דרבנן מימיה.

## פסק דין

ממנים את הגב' ש' כאפוטרופסית על נכסי בעלה מר מ', כמינוי זמני עד יום ג' תשרי תשס"ב. נוסח המינוי כדלהלן.

## נוסח שטר המינוי עפ"י הנחלת שבעה סי' לט

צמותב תלתא צי דינא כחדא הוינא וקבלנו את פנייתו של הגרש"ז פרלשטיין שליט"א רב קהילה החרדית ברמת בית שמש, אשר מר מ' חולה ואינו מתקשר, ויש לו נכסין, והשתא לעיינו צי דינא ולימנו לו אפוטרופוס דמשעני דינא בהדי אינש וזכי ליה וקאים בצרכיו, וכד חזינא דלית טבא דלהוי אפוטרופוס רק אשתו הגב' ש', וחקרנו ושאלנו עליה דאיתתא מעלייתא היא ונאמנת ונאמנת דשמעה דינא ולא קבלה עליה שמתא דרבנן מיומוהי, ככן אנחנו בית דין יהיבנא לה רשותא ככתב צ"ד יפה לאסכויי עליה דמר מ', ותיזכי ליה ותהפוך בזכותיה ותכניס נכסיו ופירותיו צראוי ומוחזק מקרקע ומטלטלין ככ"מ שהם ולמיקס בצרכיו. ופטרנו אותה צבי דינא מן שבעתא ומן גזירתא ומן כל טענות וערעורים ומן שמתא

פתקא דלטותא ומן כל דהנעלת לה מכל צ"ד צין צד"י וצין צדא"ה ומה דהוי צאנפנא כתצנו וחתמנו לגב' הנ"ל אפוטרופוס דצעלה החולה, ולית דימחא צידה צין לצכות צין לחוצה ומה שנעשה כו'. תוקף מינוי זה עד יום חמישי בשבת שלשה ימים לחדש תשרי שנת ה' אלפים ושבע מאות וששים ושתיים. הכל שריר וקיים. וע"ז באעה"ח יום שני בשבת, תשעה ועשרים יום לחדש אלול שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת. (-) אברהם דוב לוין, אב"ד (-) יהושע ווייס (-) שמואל חיים דומב

## השאלות לדיון

- א. האם ממנים אשה לאפוטרופוס.
- ב. האם צריך ב"ד חשוב למינוי אפוטרופוס, ומה הדין בעיר שאין בה ב"ד.
- ג. האם ממנים אפוטרופוס לגדול כשאינו בן דעת.
- ד. קטנים והדומים להם שבית דין אביהם כדי למנות להם אפוטרופוס, האם זקוקים לפרוזבול כדי שלא ישמטו חובותיהם, או שחובותיהם מסורים לב"ד גם בלי עריכת פרוזבול.

## תשובה

א. בגמ' גיטין נב א': אין עושין אפוטרופוסין נשים וכו'. ופרש"י אין דרכן ללאת ולצוא ולטרוח. ודייק הצ"ח סי' רל דמשמע מרש"י דהיכא שידוע שאשה זו נשארת ונותנת בטוב והיא צעלת מחיה כמו שנמלא לפעמים אף יותר מאיש, יכולין להעמיד אותה אף לכתחילה. אלא שבסוגיא דהכותב משמע דמדינא אין מעמידין אשה אפוטרופוס כל עיקר, וכ"כ תוס' שם להדיא. אמנם בטור סי' רל כתב טעם אחד על נשים ועצדים וקטנים וע"ה שהן בחזקת חשודין על העצירות. וביאר הצ"ח שם דס"ל לטור דסתם אשה לא עדיפא מע"ה ומוריא היתירא לנפשה. והרמב"ם נחלות פ"י ה"ו כתב: אין צ"ד ממנין אפוטרופוס לא אשה ולא עצד ולא קטן ולא ע"ה שהוא בחזקת חשוד על העצירות. ודייק הצ"ח שם שמשמע מלשון הרמב"ם שדוקא ע"ה חשוד על העצירות, אבל לא אשה וכו', ולא כהטור, אלא כרש"י. אמנם אשה שכבר נתמנתה ע"י הערכאות להיות אפוטרופוס, כתב בכנה"ג חו"מ סי' רל הגה"ט אות טו בשם שו"ת מהר"ם גלאנטי סי' קכה, דמעשיהם קיימים ומינויה קיים, ואף להריב"ש סי' תלה שאם מדין המלכות אפשר למנות אשה לאפוטרופוס אין אומרים בזה דינא דמלכותא דינא, היינו שאין צ"ד ממנים אותה משום דינא דמלכותא, אבל אם מינו אותה בערכאותיהם מעשיהם קיימים. לפי"ז בנידון דידן שהאשה כבר קבלה מינוי של אפוטרופוס מטעם ציהמ"ש, מינויה קיים, מה גם שהבקשה מצ"ד למנותה היתה רק באופן זמני לכמה ימים, ולצורך מפירת החובות לצ"ד שלא תשמטם השביעית.

ושוב הראני ידידי הדיין הגר"י ווייס שליט"א שכך מדויק מלשון הערוה"ש סימן ר"ל סעיף ז' שכתב דעל כל אלו אי אפשר לסמוך להנהיג אפוטרופוסות לזמן רב אלא בודקין אחרי אדם נאמן, ע"כ, והרי מבואר מדבריו דלמינוי זמני כגוונא דידן ממנין גם אשה).

ב. צו"ת הרא"ש כלל פה סי' ו', הוצא ברמ"א צו"ע סי' רל סעי' א', דדוקא דייגין שממונין בכל עיר ועיר או גדולי הדור שהן אביהם של יתומים יש להם למנות אפוטרופוס ליתום, אבל לא כל שלושה אנשים דעלמא. וכתב בהגר"א ס"ק ז' כמ"ש צ"ק לו א' ר"ג וצ"ת דינו אביהן של יתומים הן. ע"כ. ועיי"ש פרש"י להכי נקט ר"ג דנשיא הוה וצ"ת דינו צ"ד חשוב. וכ"כ במאירי שם דיינים הקבועים והחשובים שבכל דור ודור.

והיכא דהוי בעיר שאין בה צ"ד קבוע או צכפר קטן, כתב בשמ"ק צ"ק שם צ"ס הר"מ מסרקסטה שצ"ד הקבועים בכל מקום שהן הן אביהן (ועיי' שו"ת בני שמואל ח"ב סי' לה שנסתפק בזה). ולפיכך בנידון דידן שהחולה גר בצ"ת שמש שאין שם צ"ד קבוע, הופנה עיי' מרן הגריש"א שליט"א לצ"ד הקבוע בירושלים. ג. כתב הרמב"ם נחלות פ"י ה"ח וצו"ע סי' רל סעי' כו עפ"י כתובות מח א' וצמות ק"ג א', דשטה וחרש הרי הן כקטנים ומעמידין להן אפוטרופוס. ודייק צו"ת מהר"ם אלשיך סי' קלז שיש הבדל בין קטנים לגדולים שאינן בני דעה, דבקטנים אם לא מינה אביהם אפוטרופוס חייבים צ"ת דין להעמיד להם אפוטרופוס, אבל בגדולים שאינן בני דעה לא אמרו דרך חיוב אלא כמלוא דעלמא אם ירלו.

ובנידוננו שהבעל חלה ל"ע ואינו מתקשר עם הסביבה, בכה"ג מלוא על צ"ד למנות לו אפוטרופוס. ואף בגדול בן דעת שברח שאין ממנין לו אפוטרופוס שיעסוק בנכסיו לעולם, עיי' צ"מ לט א', מ"מ אם הניח קמה לקזור וענבים לצזור צ"ד יורדים לנכסיו ומעמידים לו אפוטרופוס וקולר וצולר וכו'. אף בנידון זה שמינוי האפוטרופוס הוא זמני בלבד לצורך הפרוצול צמולאי שביעית, אף אם היה בן דעת היה אפשר למנות אפוטרופוס, כ"ש כשאינו בן דעת. אלא דיש לעיין בזה האם מלוא על צ"ת דין למנות אפוטרופוס גם כשקודם לכן פנתה האשה לערכאות כדי להתמנות אפוטרופוס חוקי, או שבאופן כזה אין מלוא על צ"ת דין להתערב צענין, כדין מי שהלך לערכאות. ונראה דשאני מינוי אפוטרופוס שיש בו נפ"מ להרצה עניינים חוקיים שרק מינוי מערכאות מועיל לו, וע"כ גם אם פנתה האשה לערכאות, הרי זה כדי שיהיה לה תוקף חוקי לאותם עניינים, ולא איבדה בכך את זכותה לפנות לצ"ד כדי לקבל תוקף הלכתי למינוי שלה.

ד. בגמ' גיטין לו א' וצ"ק לו א': אמר רב יהודה אמר שמואל יתומין אין לריכין פרוסבול, וכן תני רמי בר חמא יתומין אין לריכין פרוסבול, דרי"ג וצ"ת דינו אביהן של יתומין. ופרש"י צ"ק שם אין לריכין פרוסבול, דבלא"ה לא משמט שביעית לחוב שלהן, דאנן ידיהו דיתמי אנן, ורמי עלן לאפוכי בצכותייהו, הלכך שטרות שלהן כמסורים לצ"ד דמי, ותנן המוסר שטרותיו של צ"ד אין משמיטין, וזהו גופו של פרוסבול מוסרני לכס פלוני ופלוני הדייגין וכו'. וצתום' שם הקשו מלוא ע"פ מאי איכא למימר דכותבין

עליה פרוזבול, וי"ל דהוי כאילו החוב שלהם מסור לבי"ד, ואפי' אין ללוה קרקע מקנים לו חכמים קרקע בשביל תקנת היתומים, שאין כותבים פרוזבול אלא על הקרקע.

וכתב הנ"י שם דדוקא יתומים קטנים דלאו בני דעה נינהו, וכל דינייהו אבי דינא רמו, אצל גדולים כאנשי דעלמא נינהו, וכן עניינם שהם בני דעה, וכיון דיכלי למיכתב פרוזבול אי לא כתבו אינהו דאפסידו אנפשייהו. ונראה דה"ה מי שאינו בן דעת דדינו כיתומים קטנים שממנים לו אפוטרופוס, ע"י לעיל אות ג, חובותיו כמסורים לבי"ד דמי, ואי"ל פרוזבול, אלא שמ"מ אם עשה פרוזבול מהני אף לאחר שיתרפא ויחזור לדעתו, כמו שכתב בכ"מ דוד ס"ק קלה לענין קטנים דאם עשה להם האפוטרופוס פרוזבול, מהני לענין זה שאם יגדלו ותעבור שמיטה בגדלותם לא ישמט החוב.

ובנידון דידן שהאשה כבר פנתה לערכאות וקבלה מהם מינוי של אפוטרופוס, י"ל דצכה"ג כל זמן שלא פנתה לבי"ד לקבל מינוי הלכתי, אין בי"ד מלווים להתערב בענין, כיון שהנכסים כבר מטופלים, וע"כ אם לא כתבה פרוזבול החובות נשמטים בשביעית, ורק משפנתה לבי"ד לקבל מינוי הלכתי נכנס הבי"ד לענין, וא"ש מה שהופנתה לאורך זה לבית הדין ע"י מרן הגריש"א שליט"א.